

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα

Τίτλος:

**«Η εκπαίδευση των νέων στον αρχαίο και τον σύγχρονο
κόσμο»**

Συγγραφή: Νεκταρία Ιωάννου

Εφαρμογή: Ελένη Λαμπάκη

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η εκπαίδευση των νέων στον αρχαίο και τον σύγχρονο κόσμο

Εφαρμογή σεναρίου

Ελένη Λαμπάκη

Δημιουργία σεναρίου

Νεκταρία Ιωάννου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 10/12/2014 έως 22/12/2014.

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Τήνου

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ενότητα 2^η: Η εκπαίδευση των νέων στην αρχαία Αθήνα [Πλάτων, «Πρωταγόρας»
325c-326c (ελεύθερη διασκευή)].

Διαθεματικό

Όχι

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου προϋποθέτει οι μαθητές να διαθέτουν στοιχειώδεις γνώσεις χειρισμού Η/Υ και να έχουν κατακτήσει βασικά εργαλεία των ΤΠΕ (λογισμικό παρουσίασης, κειμενογράφο, πλοήγηση στο διαδίκτυο). Απαραίτητη, επίσης, κρίνεται η εξοικείωση των μαθητών με *ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας*, ώστε να εργαστούν σε ομάδες (μέθοδος Project) και να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την συνεργατικότητα και την ενεργό μάθηση (Μπαγάκης 2000, 14). Το σενάριο παρέχει για τους μαθητές τη δυνατότητα *βιωματικής (ενεργητικής) εμπλοκής και ανοιχτής μάθησης* στο πλαίσιο της άτυπης εκπαίδευσης.

Η ενασχόληση του εκπαιδευτικού με το εν λόγω σενάριο αφετέρου μπορεί να θεωρηθεί ότι ίσως πραγματώνει σε έναν μεγάλο βαθμό την πρόταση του John Dewey να καταστεί «το σχολείο μια αληθινή μορφή της ζωντανής, γεμάτης ενέργειας κοινοτικής ζωής, αντί για ένα ξεχωριστό χώρο μάθησης» (το σχολείο πρέπει να είναι όχι ένας «προθάλαμος» της ζωής αλλά η ίδια η ζωή) (Bertrand & Valois στο Houssaye 2000, 166). Με δεδομένο ότι δε συγκρατούμε γνώσεις όταν τοποθετούμαστε απέναντί τους και τις αποστηθίζουμε σαν ηθοποιοί που μαθαίνουν τον ρόλο τους, αλλά μαθαίνουμε όταν έχει κάτι νόημα για μας, όταν οι γνώσεις

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

γίνονται «κτήμα μας» μέσα από μια προσωπική σχέση, μέσα από την πράξη και τη χρήση (Pluckrose 1991, 15), ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να μπορεί να απαγκιστρωθεί από τον παραδοσιακό ρόλο της δασκαλοκεντρικής μεθόδου διδασκαλίας και να γίνει εμπυχωτής και συνεργάτης, προτρέποντας τον μαθητή να καταστεί υπεύθυνος για τη δική του μάθηση, παρακινούμενος από το ενδιαφέρον του αλλά και την αλληλεπίδραση του με άλλους μαθητές, υλικά και εμπειρίες. Τέλος, η θεωρητική θωράκιση του διδάσκοντος με άρτια γνώση των ΤΠΕ και η κατάλληλη προεργασία που θα πραγματοποιήσει τόσο σε επίπεδο διαχείρισης του υλικού όσο και σε επίπεδο διεκπεραίωσης υλικοτεχνικών ζητημάτων που ενδέχεται να προκύψουν, θεωρούνται εκ των ων ουκ άνευ για την επιτυχή διεκπεραίωση του σεναρίου.

Ως χώρος πραγματοποίησης του σεναρίου ορίζεται το εργαστήριο πληροφορικής της σχολικής μονάδας ή εναλλακτικά σχολική αίθουσα που θα διαθέτει διαδραστικό πίνακα με απαραίτητη τη χρήση τουλάχιστον τεσσάρων υπολογιστών συνδεδεμένων στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Νεκταρία Ιωάννου: «Η εκπαίδευση των νέων στον αρχαίο και το σύγχρονο κόσμο», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Α΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με αφορμή το κείμενο της δεύτερης ενότητας του σχολικού βιβλίου, οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες και αναζητούν πληροφορίες, προκειμένου να ανασυνθέσουν την εικόνα του εκπαιδευτικού συστήματος στην αρχαιότητα αλλά και τη διαχρονική εξέλιξή του στις χώρες του δυτικού κόσμου ως τις μέρες μας, ώστε να

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

καταλήξουν σε οικεία συμπεράσματα σχετικά με τη δομή, τη λειτουργία και τη χρησιμότητά του. Οι μαθητές παρακινούνται να προβληματιστούν σχετικά με την αληθινή αξία της παιδείας και κάνοντας ιστορική αναδρομή να αντιληφθούν την αξία του κεκτημένου της «δημόσιας και δωρεάν παιδείας» που οι ίδιοι απολαμβάνουν. Όπου κατέστη δυνατό, το υποστηρικτικό υλικό επιλέχθηκε από αρχαία κείμενα, τα οποία, βέβαια, οι μαθητές θα προσεγγίσουν από μετάφραση.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τη συντάκτρια, το παρόν σενάριο, με αφορμή (και) την πρόσφατη επικαιροποίηση της συζήτησης περί μεθόδων και σκοπιμότητας της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής στο δημόσιο σχολείο, ξεκινά από την παραδοχή ότι οι προβληματισμοί που έθεσαν διαχρονικά τα ποικίλα μοντέλα διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής δε στερούνταν πολιτικής ή ιδεολογικής φόρτισης, με αποτέλεσμα ο ρόλος του μαθήματος να θεωρείται σε αρκετές περιπτώσεις ταυτόσημος της τυπολατρίας, του φρονηματιστικού χαρακτήρα, του εγκυκλοπαιδισμού και του εθνοκεντρισμού του παραδοσιακού σχολείου (Ιωαννίδου-Κουτσελίνη, 1997). Έτσι, εφόσον σχετίζεται με το καθοριστικό πρώτο μάθημα, μέσω του οποίου οι νεαροί μαθητές έρχονται σε επαφή με τα αρχαία ελληνικά εν γένει, το σενάριο αποσκοπεί στο να αποδεσμευτεί από τον απομνημονευτικό και αναπαραγωγικό χαρακτήρα προσπέλασης του αρχαιοελληνικού λόγου και να μετατρέψει την ενότητα σε μάθημα αρχαιογνωσίας (Κακριδής, 1994). Στόχος του δεν μπορεί να είναι η διδασκαλία απλώς της γλώσσας ούτε μόνο του κειμένου, αλλά του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στο σύνολό του, εμπλέκοντας ταυτόχρονα ως μεθοδολογία προσπέλασης και το παιγνιώδες στοιχείο, την αδιαμφισβήτητη παιδευτική αξία του οποίου είχε ορίσει ο Πλάτωνας και έχει ερευνήσει η Montessori, ιδιαίτερα όσον αφορά τη χρήση του ως διδακτικού και υποστηρικτικού υλικού (Böhm στο Houssaye, 2000).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Καθώς, ωστόσο, το ζητούμενο είναι η εύρεση μιας εναλλακτικής αρχαιογνωσίας, η προσέγγιση του αρχαίου κόσμου δε στοχεύει τόσο στη στατική γνώση του παρελθόντος, όσο σε έναν κριτικό αναστοχασμό σχετικά με όσα στοιχεία αυτός κληροδότησε. Το ιστορικό γίνεσθαι παύει να λειτουργεί ως υπόδειγμα και γίνεται σχετικό παράδειγμα που καλεί τους μαθητές να σταθούν κριτικά και να προσπαθήσουν να το κατανοήσουν. Οι μαθητές απαλλάσσονται από νέου τύπου στερεότυπα, τα οποία δεν επιτρέπουν αξιολογικές κρίσεις ή θέλουν υποτιμημένη και δυσφημισμένη την αρχαιότητα στο πλαίσιο των ίσων αποστάσεων, που σε ακραίες μορφές επιβάλλει η πολυπολιτισμική ανάγνωσή της.

Για τους λόγους αυτούς, το σενάριο αποδεσμεύεται από τη φορμαλιστική αντίληψη για το μάθημα, ώστε να επιτευχθεί η προσέγγιση του αρχαίου λόγου περνώντας σε πιο απαιτητική διερεύνηση του πρωτότυπου αρχαιοελληνικού κείμενου, χωρίς περιορισμούς σε απομνημονευτικές και αναπαραγωγικές πρακτικές. Έτσι, προσπερνάται η ενασχόληση με τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα της ενότητας (μέρος Β και Γ), για τα οποία εξάλλου ο διδάσκων μπορεί να αξιοποιήσει το πλούσιο υλικό από το βιβλίο για τον μαθητή [«Εξέλιξη ελληνικής γλώσσας»](#) του Ινστιτούτου Επεξεργασίας Λόγου, ενώ δίνεται η δυνατότητα προσέγγισης του αρχαίου κόσμου μέσω ενός κειμένου που αυτός παρήγαγε. Αυτή η προσέγγιση της αρχαιότητας έχει αξία όχι μόνο γιατί εισάγει τους μαθητές στην αρχαία σκέψη και τις απαρχές του δυτικού πολιτισμού, αλλά επίσης γιατί επιδιώκει την ενεργοποίηση των γνωστικών και πολιτισμικών δυνατοτήτων των μαθητών, ώστε να γίνουν ικανοί να οργανώσουν την κατανόηση του αρχαίου κόσμου ως ένα προστάδιο για την κατανόηση και του δικού τους κόσμου. Ο στόχος είναι να οδηγηθούν σταδιακά οι μαθητές σε έναν πιο προσωπικό διάλογο με τα κείμενα, να περάσουν από τον μύθο του κειμένου στην ιστορία και τον κόσμο, όπου εμπλέκεται και η προσωπική τους ιστορία και ο δικός τους κόσμος και μέσω της προσωπικής ανάγνωσης και της

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πολιτισμικής διερεύνησης να μπορέσουν ίσως να αρχίσουν να διαμορφώνουν κριτήρια αξιολόγησης κάθε πολιτισμού.

Το σενάριο αξιοποιεί *το μοντέλο του ρόμβου της γλωσσικής εκπαίδευσης*, που αναπαριστά σχηματικά τη διδακτική πρακτική του γλωσσικού μαθήματος εντοπίζοντας στις τέσσερις άκρες ενός ρόμβου τις γνώσεις για τον κόσμο, τις γνώσεις για τη γλώσσα, τους γραμματισμούς και τις διδακτικές πρακτικές με επίκεντρο του σχήματος τις ταυτότητες μαθητών και εκπαιδευτικών (Κουτσογιάννης, 2012). Το σενάριο στηρίζεται, επίσης, σε παιδαγωγικές πρακτικές που σχετίζονται με τις θεωρίες της ανακαλυπτικής μάθησης του Jerome Bruner και του κοινωνικού εποικοδομισμού του Lev Vygotsky. Σύμφωνα με αυτές, στον μαθητή πρέπει να δίνονται ευκαιρίες να αντιμετωπίζει καταστάσεις *επίλυσης ενός προβλήματος* και ο εκπαιδευτικός πρέπει να τον βοηθάει να ανακαλύπτει μόνος του τη γνώση, όπως αυτός μπορεί να την αντιληφθεί μέσω της προσωπικής διερεύνησης των φαινομένων (Bruner, 1961). Επιπλέον, η οικοδόμηση των γνώσεων πρέπει να λαμβάνει χώρα σε συνεργατικά περιβάλλοντα, διαμέσου συζητήσεων που εμπειρικλείουν τη δημιουργία και την κατανόηση της επικοινωνίας και την από κοινού (μεταξύ ατόμων ή ομάδων) υλοποίηση δραστηριοτήτων (Wertsch, 1985). Έτσι, ο μαθητής οδηγείται στην αυτοεκπλήρωση και την αυτοαμοιβή, καθώς αυξάνονται οι διανοητικές του ικανότητες και ο βαθμός προσδοκίας του για επιτυχία, ενώ αναπτύσσει γνωστική στρατηγική και ικανότητα δημιουργικής σκέψης.

Τέλος, στην όλη διαδικασία η γλώσσα αναδεικνύεται ως πρωταρχικής σημασίας πολιτισμικό διαμεσολαβητικό εργαλείο, καθώς με αυτήν ο μαθητής μαθαίνει να οικοδομεί τη σκέψη του, να κατανοεί τον κόσμο γύρω του και να διαμορφώνει την ίδια του την ταυτότητα, επειδή μέσω αυτής μεταβιβάζονται αναπαραστάσεις κοινωνικών δομών και σχέσεων και νοήματα κοινωνικά καθορισμένα, είναι δηλαδή το σημαντικότερο μέσο αναπαράστασης του κόσμου στη νόηση, με αποτέλεσμα η αντίληψη του κόσμου να βασίζεται σε αυτή. Καθότι, βέβαια,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

η γλώσσα είναι ένας κώδικας κοινωνικά καθορισμένος, είναι φανερό το μέγεθος του κοινωνικού καθορισμού της γνώσης (Βιγκότσκι, 2008).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να έρθουν σε επαφή με τον αρχαίο κόσμο μέσω ενός κειμένου από το πρωτότυπο και να γνωρίσουν το εκπαιδευτικό σύστημα της αρχαίας Αθήνας, όπως παρουσιάζεται από τον Πλάτωνα, αλλά και μέσω της προσωπικής τους έρευνας σε συγκεκριμένους ιστότοπους.
- Να προσεγγίσουν από μετάφραση διάφορα αρχαία κείμενα και με σημείο αναφοράς την αρχαία Αθήνα να προβούν σε συγκριτική αξιολόγηση της αγωγής που λάμβαναν οι νέοι σε άλλες ελληνικές πόλεις της αρχαιότητας (κυρίως στη Σπάρτη) ή σε άλλα κράτη του αρχαίου κόσμου (Περσία).
- Να εμπλακούν σε μια ιστορική αναδρομή σε σχέση με τη διαχρονική οργάνωση της τυπικής εκπαίδευσης σε πανευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ώστε μέσω των αποκλίσεων και επαναπροσδιορισμών να κατανοήσουν ότι η εκπαιδευτική πολιτική είναι ζήτημα άμεσα συνδεδεμένο με την εκάστοτε ιστορική περίοδο και τις αξίες που τη διακρίνουν.
- Να κατανοήσουν την αξία της πολύπλευρης παρεχόμενης εκπαίδευσης στη διαμόρφωση πολύπλευρης προσωπικότητας των εκπαιδευόμενων.
- Να προβούν σε διαπιστώσεις σχετικά με τη διαχρονική αξία αλλά και την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης ως βασικού πανανθρώπινου αγαθού.
- Να εκτιμήσουν τα δεδομένα του δημόσιου, δωρεάν, διαφυλετικού, διαπολιτισμικού και κοινού και για τα δύο φύλα χαρακτήρα της σύγχρονης εκπαίδευσης που απολαμβάνουν, ώστε να γίνουν υπέρμαχοι και υπερασπιστές της.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν σταδιακά με τη νοηματική προσπέλαση ενός αρχαίου κειμένου από το πρωτότυπο, στην προκειμένη περίπτωση το κείμενο του Πλάτωνα που παρατίθεται στο σχολικό βιβλίο.
- Να πειραματιστούν με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών όσον αφορά τη σημασία και την ετυμολογία λέξεων που σχετίζονται με την εκπαίδευση και αναζητώντας ομόρριζες και συνώνυμες λέξεις να καταλήξουν σε δικά τους συμπεράσματα για την εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας.
- Να κατανοήσουν τη διαφορά μεταξύ των όρων εκπαίδευση – παιδεία – καλλιέργεια – αγωγή και να προβληματιστούν για τη σκοπιμότητά τους στον σύγχρονο κόσμο.
- Να ασκηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου για την υποστήριξη των πορισμάτων της έρευνάς τους.
- Να καλλιεργήσουν τη βιοματική εμπλοκή και την ενσυναίσθηση σε σχέση με τα προβλήματα που καλούνται να διεκπεραιώσουν, αρθρώνοντας λόγο προσωπικό και οικείο, που συνάδει με τα ποικίλα γλωσσικά περιβάλλοντα στα οποία εικονικά εμπλέκονται.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να σταθούν κριτικά απέναντι στην αυθεντία του σχολικού βιβλίου, το οποίο πρέπει να παύσουν να αντιλαμβάνονται ως μοναδική, δογματική πηγή γνώσης και να εξοικειωθούν με ανοιχτά και διερευνητικά περιβάλλοντα μάθησης (λεξικά, σώματα κειμένων, μηχανές αναζήτησης, ιστοσελίδες), ώστε να συνθέτουν τα δικά τους συμπεράσματα.
- Να μπορούν να διαχειρίζονται μόνοι τους διαφορετικούς πόρους που προσπελάζουν και να ασκηθούν στον έλεγχο της ορθότητας των πληροφοριών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

που συναντούν κατά την αναζήτησή τους σε αυτούς, ώστε να επιλέγουν κριτικά τα στοιχεία που χρησιμεύουν στην έρευνά τους.

- Να ασκηθούν στη χρήση και τη σύγκριση πρωτογενών πηγών, την κριτική αποτίμησή τους και την εξαγωγή προσωπικών συμπερασμάτων.
- Να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας, ώστε ανταλλάσσοντας δεδομένα και απόψεις να οδηγούνται σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Να συνθέτουν δημιουργικά τις πληροφορίες που βρίσκουν σε διαφορετικά κειμενικά είδη του γραπτού και του προφορικού λόγου.
- Να χειρίζονται αποτελεσματικά τις ΤΠΕ ως μέσο αναζήτησης πληροφοριών αλλά και ως μέσο επικοινωνίας και δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων.
- Να γίνουν εντέλει οι ίδιοι δημιουργοί νέων ψηφιακών πόρων, οι οποίοι μπορούν να αναρτηθούν στο διαδίκτυο, ώστε να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα και η συνεχής επικαιροποίησή τους από το σύνολο των επισκεπτών τους.
- Να ασκηθούν στην εμπειριστατωμένη άσκηση καλοπροαίρετης κριτικής και αυτοκριτικής σχετικά με τα πορίσματα των ομάδων εργασίας, ώστε να απεκδύσουν την επισήμανση ατελειών από την ενδεχόμενη ταύτισή της με τιμωρητικές πρακτικές και να κατανοήσουν την πολλαπλή ωφελιμότητα που προκύπτει από αυτού του είδους την ανατροφοδότηση, εφαρμόζοντάς την στην πράξη.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές με τις οποίες θα έρθουν αντιμέτωποι οι μαθητές και οι μαθήτριες στο συγκεκριμένο σενάριο έχουν ως στόχο να:

- Ενισχύσουν τη θετική τους αντίληψη για τις συνεργατικές μεθόδους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα όσον αφορά τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία του υλικού που είναι χρήσιμο για το έργο τους.
- Καλλιεργήσουν την αυτενέργεια και την ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους τους, προκειμένου να φέρουν σε πέρας με επιτυχία τις δραστηριότητες που τους έχουν ανατεθεί.
- Τους βοηθήσουν να αναπτύξουν υγιή κριτήρια επικοινωνιακής αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το σενάριο έχει ως αφορμή τη δεύτερη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου, η οποία περιλαμβάνει ένα διασκευασμένο απόσπασμα του Πλάτωνα από τον διάλογο «Πρωταγόρας», που αναφέρεται στην εκπαίδευση που λάμβαναν οι νέοι στην αρχαία Αθήνα. Η ενότητα αποτελεί, συνεπώς, μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να μνηθούν οι μαθητές στον αρχαίο λόγο μέσω άμεσης επισήμανσης αφενός λέξεων, τύπων και δομών που έχουν επιβιώσει στη νέα ελληνική αλώβητοι στον χρόνο και αφετέρου παράδοξων και ανοίκειων όρων που συνιστούν την ειδοποιό διαφορά μεταξύ των δύο γλωσσικών μορφών.

Ταυτόχρονα, η ενότητα πριμοδοτείται θεματικά, εφόσον πραγματεύεται το διαχρονικό και επίκαιρο θέμα της παρεχόμενης εκπαίδευσης για τη νεολαία και προκαλεί άμεση συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών, που μπορούν να ταυτιστούν με τους αρχαίους συνομηλίκους τους, καθώς με οξυμμένη περιέργεια βιώνουν με υπερδιέγερση τις πρώτες μέρες τους σε ένα καινούριο σχολείο με καινούριους συμμαθητές και δασκάλους και νέες, άγνωστες ακόμα, αξιώσεις από αυτούς (βλ. αντίστοιχη ενότητα του βιβλίου της [Νεοελληνικής Γλώσσας](#)).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το προτεινόμενο σενάριο εντάσσεται στη [2^η Ενότητα](#) του σχολικού βιβλίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου» και με αυτό επιχειρείται η πραγμάτωση διδακτικών στόχων, όπως προβλέπονται από το [Πρόγραμμα Σπουδών \(ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ\)](#) και το [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σσ. 30-32](#), που θα μπορούσαν να συνοψιστούν στους ακόλουθους: εξοικείωση των μαθητών με κείμενα της αρχαίας ελληνικής, κυρίως της αττικής διαλέκτου· άσκηση των μαθητών στην κατανόηση των κειμένων αυτών με τη βοήθεια κατάλληλων γλωσσικών σχολίων· γνώση βασικών στοιχείων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σε ό,τι αφορά το γλωσσικό, σημασιολογικό – λεξιλογικό επίπεδο, που θα καταδείξει τη διαχρονική διάσταση της ελληνικής γλώσσας και του ρόλου της ως φορέα και δημιουργού ιδεών και αξιών του ελληνικού πολιτισμού· καλλιέργεια του ενδιαφέροντος για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό μέσω της σύντομης προβολής ποικίλων θεμάτων του αρχαίου ελληνικού βίου από την καθημερινή ζωή· σύγκριση τρόπου μόρφωσης των αρχαίων Αθηναίων με αυτόν που λαμβάνουν οι μαθητές και εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Με την χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία ακολουθούνται κάποιες βασικές διδακτικές αρχές, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι: *η αρχή της εποπτικότητας, η αρχή της παιδοκεντρικότητας, η αρχή της αυτενέργειας, η αρχή της βιωματικότητας, η αρχή της εγγύτητας προς τη ζωή* (Κουτσός, 2000). Οι ΤΠΕ δημιουργούν ένα νέο πολυτροπικό μαθησιακό περιβάλλον μιας διαπολιτισμικής κοινότητας. Αντίθετα από τη μετωπική παραδοσιακή παιδαγωγική και σύμφωνα με τη νέα παιδαγωγική της εποικοδομητικής προσέγγισης, η μάθηση πλέον θεωρείται μια προσωπική και μετασχηματιστική διαδικασία, όπου οι ιδέες, οι εμπειρίες και οι απόψεις ολοκληρώνονται με τη δημιουργία νέας γνώσης. Οι μαθητές επιδιώκεται να οδηγηθούν από την *προσληπτική μάθηση* και την παθητική αποδοχή στη διερεύνηση και τη διατύπωση της προσωπικής άποψης και να αναπτύξουν αναγνωστικές στρατηγικές, που θα τους οδηγήσουν στην

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

αυτόνομη παραγωγή νοήματος και παράλληλα θα τους επιτρέψουν να ενεργοποιήσουν σταδιακά πιο απαιτητικές νοητικές λειτουργίες.

Αναλυτικότερα, η χρήση των ΤΠΕ προωθεί την ενεργητική αυτομόρφωση των χρηστών. Οι μαθητές από απλοί θεατές παίρνουν ενεργό μέρος στη διαδικασία μετάδοσης των γνώσεων, λαμβάνοντας υπόψη υποδείξεις, αναζητώντας περισσότερα στοιχεία, ανακαλύπτοντας απόψεις, συλλέγοντας πληροφορίες, τις οποίες κατηγοριοποιούν και οργανώνουν στα σημαντικότερα σημεία τους, επαναδιατυπώνουν τις απόψεις, τις πραγματεύονται εκ νέου και τις συνδυάζουν, για να καταλήξουν στη δική τους, ελέγχοντας αν στηρίζεται επαρκώς στα δεδομένα.

Επίσης, με την επικοινωνία των μαθητών με τις ΤΠΕ εφαρμόζεται η εξατομίκευση. Οι μαθητές ξεφεύγουν από το μαζικό σύστημα παραγωγής γνώσης και έχουν τη δυνατότητα να συμπεριφερθούν ελεύθερα, αναλύοντας τις πληροφορίες που τους παρέχονται, αναζητώντας τη λύση στα προβλήματα με τον ρυθμό και με τον τρόπο που επιθυμούν. Με τη μέθοδο της διερεύνησης αποφεύγεται η απομνημόνευση και οι μαθητές προσεγγίζουν, ανασυνθέτουν και αξιολογούν τις συλλεχθείσες γνώσεις (Τουρνά, 2001).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 2: [Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα](#)

-[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)

Αρχαία Ελληνική Ιστορία Α΄ Γυμνασίου – Κεφ. Ε. Η ηγεμονία της Αθήνας (479-431 π.Χ.):

-Ενότητα 4: [Η συγκρότηση της αθηναϊκής κοινωνίας – Η καθημερινή ζωή.](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

-Ενότητα 5: [Η διαδικασία της μόρφωσης – Ο Αθηναίος και η εργασία – Η Αθήνα γιορτάζει.](#)

Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου – Ε. Κ. «Αθηνά»: [«Η Εξέλιξη της Ελληνικής Γλώσσας Α'»](#), 2006-7. Έργο: Πλειάδες, ενότητα: Νηρηίδες: Εκπαιδευτικά σενάρια, επιστ. υπεύθυνη: Ι. Κρητικού – Αντωνίου, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: «Κοινωνία της Πληροφορίας», Μέτρο 1.2, Γ' ΚΠΣ, ΕΑΙΤΥ [“e-yliko” – Η Διαδικτυακή Εκπαιδευτική πύλη του ΥΠΑΙΘ].

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Αριστοφάνης, [«Ιππής» 178-189](#). Μτφρ. Δ. Α. Φωτιάδης. Στο *Αριστοφάνους Ιππής*. 1939. Αρχαίον κείμενον - εισαγωγή - μετάφρασις - σχόλια Δ. Α. Φωτιάδη. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος [«Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο» – Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

Πλάτων, [«Πρωταγόρας» 325e-326c](#). Μτφρ. Β. Ν. Τατάκης. Στο *Πλάτων Πρωταγόρας*. χ.χ. (1957;). Αθήνα: Ζαχαρόπουλος [«Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο» – Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

- Ηρόδοτος, [«Ιστορία», 1 137. 2](#). Στο Μτφρ. Δ.Ν. Μαρωνίτης. 1964. *Ηροδότου “Ιστορία”*. ΚΛΕΙΩ. Αθήνα: Γκοβόστη. [Μνημοσύνη Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας – Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα]

-Ξενοφών, [«Κύρου Παιδεία» 1.2.3 – 1.2.8](#). Στο *Xenophontis opera omnia I–V*. ²1900–21 [ανατ. 1961-1971]. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press.

-Ξενοφών, [«Λακεδαιμονίων Πολιτεία» 2.1-2.5](#). Στο *Xenophontis opera omnia I–V*. ²1900–21 [ανατ. 1961-1971]. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press.

-Πλάτων, [«Αλκιβιάδης Α'» 120e-122d](#). Στο *Platonis opera I–V*. 1900–07 [ανατ. 1967-68]. Ed. J. Burnet. Oxford: Clarendon Press.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[Σχολικό Μουσείο Κέρκυρας](#), 2010 (διάρκεια: 3'35'') [πηγή: YouTube].

Φωτογραφίες / Εικόνες

[Αττική ερυθρόμορφη κύλικα](#) Νόησις [Πύλη της Αρχαίας Ελληνικής Επιστήμης και Τεχνολογίας - Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας – Φίλοι του Τεχνικού Μουσείου Θεσσαλονίκης]

[Η κύλικα του Δούριδος](#) [πηγή: Perseus Digital Library – Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα].

[Ψηφιοποιημένες Εικόνες Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου](#) [πηγή: Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο].

Ιστοσελίδες

Ancient Greece: [Education](#) [πηγή: The British Museum].

[Ancient Greek Cities - Σπάρτη: Η Αγωγή των Νέων](#) [Ιστοχώρος για τις αρχαίες ελληνικές πόλεις – Υπευθ. Ελ. Παπακυριάκου - Αναγνώστου].

[Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]

[Εκπαίδευση στην αρχαία Ελλάδα - Η Εκπαίδευση στη Σπάρτη και την Κρήτη](#)

Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο [Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]:

-Κλασική περίοδος - Αθήνα: [Εκπαίδευση](#) και [Στοιχειώδης και Ανώτερη Εκπαίδευση](#).

-Υστερη Βυζαντινή περίοδος: [Στοιχειώδης, ανώτερη και ανώτατη παιδεία](#).

Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα – [Παράλληλα κείμενα](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός»: Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

[Η Ιστορία της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα](#) [πηγή: «Παιδεία» - Ιστοσελίδα της Π. Ψώρα].

“Lexigram”:
[Θησαυρός της Ελληνικής](#) [Ελεύθερα λεξικά και εκπαιδευτικά λογισμικά].

Νόησις [Πύλη της Αρχαίας Ελληνικής Επιστήμης και Τεχνολογίας - Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας – Φίλοι του Τεχνικού Μουσείου Θεσσαλονίκης]

-[Αρχαίες επιφάνειες γραφής \(το χαρτί\)](#)

-[Κονδύλια γραφής \(τα αρχαία μολύβια\)](#)

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

- [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής \(Liddel-Scott\)](#) [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Για πρακτικούς λόγους που έχουν σχέση με τον χρόνο ανάθεσης των σεναρίων προς εφαρμογή, το κείμενο είχε ήδη διδαχθεί στους μαθητές στην αρχή της χρονιάς και η εφαρμογή του σεναρίου έγινε λίγο πριν από τις διακοπές των Χριστουγέννων. Επομένως, παραλείπεται το στάδιο της πρώτης γλωσσικής και νοηματικής επεξεργασίας του κειμένου, το οποίο είχε προηγηθεί της εφαρμογής.

Για την εφαρμογή του σεναρίου τροποποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι δραστηριότητες και τα Φύλλα Εργασίας, ώστε να προσαρμοστούν στις ανάγκες και τις δυνατότητες του συγκεκριμένου τμήματος. Οι μαθητές του τμήματος δεν είχαν εφαρμόσει ξανά σενάριο με νέες τεχνολογίες και είχαν εργαστεί ελάχιστα σε ομάδες. Επιπλέον, κρίθηκε αναγκαίο να περιοριστεί ο αριθμός των δραστηριοτήτων για

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

λόγους πίεσης χρόνου, καθώς το σενάριο θεωρήθηκε ιδιαίτερα απαιτητικό για τη γνωστική ετοιμότητα της Α΄ Γυμνασίου. Για αυτόν τον λόγο το σενάριο επανασχεδιάστηκε εστιάζοντας σε τρεις από τις πέντε δραστηριότητες του πρωτοτύπου, με βασικούς στόχους την εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση λεξικών, την αναζήτηση πληροφοριών σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές και τη δημιουργική ανασύνθεσή τους. Η περιγραφή που ακολουθεί βασίζεται στα τροποποιημένα Φύλλα Εργασίας.

Α΄ Φάση

1^η -2^η διδακτική ώρα: Στην αρχή της πρώτης ώρας έγινε σύντομη υπενθύμιση του περιεχομένου του κειμένου, ανακοινώθηκε στους μαθητές η αποστολή και ο τρόπος εργασίας και ακολούθησε ο χωρισμός σε τέσσερις ομάδες. Οι μαθητές επέλεξαν μόνοι τις ομάδες τους, αφού διαβεβαίωσαν τη διδάσκουσα ότι υπήρχε στην καθεμία ένα τουλάχιστον μέλος με επαρκείς ικανότητες χειρισμού Η/Υ. Η μόνη οδηγία που δόθηκε ήταν η πρόταση να ανατεθούν συγκεκριμένοι ρόλοι σε κάθε μέλος (χειριστής Η/Υ, συντονιστής, γραμματέας κλπ), η οποία δεν ακολουθήθηκε πιστά, χωρίς όμως να φανούν ιδιαίτερα προβλήματα συνεργασίας. Τα Φύλλα Εργασίας ήταν αποθηκευμένα στους υπολογιστές του εργαστηρίου και δόθηκαν και σε έντυπη μορφή για να διευκολυνθεί η εργασία των μαθητών. Δόθηκε, επίσης, η συμβουλή να κρατήσουν χειρόγραφες σημειώσεις από τη μελέτη τους.

Οι μαθητές ασχολήθηκαν με την πρώτη δραστηριότητα, η οποία προβλέπει η κάθε ομάδα [1], [2], [3], [4] να ασχοληθεί με μια διαφορετική λέξη - κλειδί (παιδεία-εκπαίδευση, μόρφωση, αγωγή, καλλιέργεια) και αξιοποιώντας ηλεκτρονικά λεξικά να εξασκηθούν μέσω διαδικτύου σε ζητήματα σημασιολογίας, ετυμολογίας και παραγωγής λέξεων. Τα συμπεράσματα ζητήθηκε να καταγραφούν σε προβολή παρουσίασης και όχι σε σύννεφο λέξεων, για λόγους που έχουν σχέση με την ψηφιακή επάρκεια των μαθητών. Κατά την πρώτη διδακτική ώρα δεν στάθηκε εφικτό

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

να ολοκληρωθεί η δραστηριότητα, καθώς διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές δυσκολεύονταν να αποδώσουν με δικά τους λόγια το ερμηνεύμα των λέξεων, απογοητεύτηκαν που δεν τους επιτράπηκε να προχωρήσουν σε *αντιγραφή* και *επικόλληση* και χρειάστηκαν αρκετή καθοδήγηση από τη διδάσκουσα για να διατυπώσουν δικούς τους ορισμούς. επίσης, η ταχύτητα πληκτρολόγησής τους ήταν πολύ αργή.

Ένα συμβάν που προκάλεσε ιδιαίτερο προβληματισμό ήταν ότι δύο μαθήτριες αποχώρησαν από την ομάδα τους και προτίμησαν να εργαστούν μόνες. Η μία από αυτές είχε πάντα ζωντανή παρουσία στην τάξη και μεγάλο ενδιαφέρον, αλλά χαμηλές έως τώρα γραπτές επιδόσεις, ενώ η δεύτερη ήταν πολύ συνεσταλμένη, χωρίς προφορική συμμετοχή και με επίσης μέτριες επιδόσεις. Καθώς έδειχναν ευχαριστημένες από την κοινή τους εργασία, δεν υπήρξε παρέμβαση από την πλευρά της διδάσκουσας για να επιστρέψουν στην ομάδα. Το γεγονός αυτό συζητήθηκε εκτενώς από την κοινότητα των αρχαίων ελληνικών και επισημάνθηκε η αναγκαιότητα, αν οι μαθήτριες επιμείνουν να εργαστούν μαζί και στην επόμενη φάση, να γίνει προσπάθεια στο τέλος του σεναρίου να ενσωματωθούν σε κάποια ομάδα. Για τον λόγο αυτό σχεδιάστηκε ένα πέμπτο Φύλλο Εργασίας προσαρμοσμένο στις δυνατότητες των μαθητριών, με σκοπό να συνεργαστούν με τις άλλες ομάδες στο τέλος.

Β' Φάση

3^η διδακτική ώρα: Οι μαθητές προχωρούν σε διερεύνηση διαδικτυακών πόρων (με έμφαση σε αρχαίες πηγές από μετάφραση) και προβαίνουν σε εξαγωγή συμπερασμάτων που σχετίζονται με συγκέντρωση πληροφοριών σε σχέση με:

- Το εκπαιδευτικό σύστημα μια άλλης αρχαίας ελληνικής πόλης, συγκεκριμένα της [Σπάρτης](#).
- Το εκπαιδευτικό σύστημα ενός άλλου αρχαίου κράτους, της [Περσίας](#).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Συστηματικότερη διερεύνηση του εκπαιδευτικού συστήματος της [Αθήνας](#) έτσι ώστε να σχηματιστεί μια πληρέστερη εικόνα από αυτήν που παρέχει το κείμενο του σχολικού εγχειριδίου.
- Μια ιστορική αναδρομή που καταδεικνύει τους κυριότερους σταθμούς μετεξέλιξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην Ελλάδα.
- Μία [φωτογραφική ιστορική αναδρομή](#) στην εικόνα του σχολείου από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή (αυτό ήταν το Φύλλο Εργασίας που δημιουργήθηκε για τις δύο μαθήτριες, με σκοπό να συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό το οποίο θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν οι υπόλοιπες ομάδες στις δικές τους παρουσιάσεις).

Από όλες τις ομάδες ζητήθηκε να δημιουργήσουν προβολή παρουσίασης, έτσι ώστε να υπάρχει ομοιομορφία ως προς τα ζητούμενα για να είναι πιο εύκολη και η παροχή διευκρινίσεων και πρακτικών οδηγιών. Το Φύλλο Εργασίας εμπλουτίστηκε με καθοδηγητικές ερωτήσεις, όπως είχε προτείνει και η συντάκτρια του σεναρίου, για να διευκολύνει τους μαθητές στην αναζήτηση πληροφοριών και να αποτρέψει από την αντιγραφή αυτούσιων αποσπασμάτων.

Η πρώτη επαφή των μαθητών με αυτήν την δραστηριότητα προκάλεσε απογοήτευση, έως και «πανικό» σε κάποιες ομάδες, καθώς τα κείμενα προς διερεύνηση τους φάνηκαν μεγάλα και δυσνόητα σε κάποιες περιπτώσεις και αρκετοί μαθητές επέμεναν ότι «δεν ήξεραν τι να τα κάνουν», παρόλο που τους είχαν δοθεί καθοδηγητικές ερωτήσεις. Οι μαθητές, επίσης, θεωρούσαν δεδομένο ότι θα επικολλούσαν αποσπάσματα στην παρουσίασή τους και απογοητεύτηκαν επειδή δεν τους επιτράπη. Η πρώτη ώρα αυτής της φάσης κύλησε χωρίς χειροπιαστά αποτελέσματα.

Ακριβώς πριν από την επόμενη ώρα εφαρμογής προέκυψε ένα απρόοπτο πρόβλημα, καθώς η αίθουσα πληροφορικής δεν θα ήταν διαθέσιμη λόγω εκπαιδευτικής τηλεδιάσκεψης. Έτσι, το τμήμα μεταφέρθηκε στη βιβλιοθήκη, όπου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

υπάρχουν μόνο δύο υπολογιστές, και οι υπόλοιπες ομάδες δούλεψαν με τυπωμένα τα κείμενα των πηγών. Αυτό καθυστέρησε αρκετά την πορεία της εργασίας, η οποία υπό άλλες συνθήκες θα μπορούσε να είχε ολοκληρωθεί, το μόνο θετικό ωστόσο ήταν ότι οι μαθητές αναγκάστηκαν να παραφράσουν τις πηγές τους καθώς κρατούσαν χειρόγραφες σημειώσεις.

Κατά την 5^η ώρα οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις παρουσιάσεις τους στο εργαστήριο πληροφορικής και τις εμπλούτισαν με εικόνες. Λόγω έλλειψης χρόνου, οι ομάδες κινήθηκαν ανεξάρτητα και δεν κατέστη δυνατή η ενσωμάτωση τις 5^{ης} ομάδας σε κάποια άλλη.

Η 6^η διδακτική ώρα ήταν η τελευταία ημέρα πριν από τις διακοπές των Χριστουγέννων, η οποία αφιερώθηκε στην παρουσίαση των εργασιών των μαθητών, την αξιολόγηση των εργασιών και του τρόπου εργασίας κάθε ομάδας καθώς και της τελικής αποτίμησης της πρώτης τους επαφής με αυτού του είδους την εργασία. Όλοι οι μαθητές δήλωσαν ευχαριστημένοι από αυτήν τη δραστηριότητα.

Το ανασχεδιασμένο σενάριο προέβλεπε και μια τρίτη δραστηριότητα, στην οποία οι μαθητές θα προχωρούσαν σε σύγκριση της αρχαίας με τη σύγχρονη εκπαίδευση. Καθώς όμως η εφαρμογή του σεναρίου είχε διαρκέσει περισσότερο από το προβλεπόμενο και θα μεσολαβούσαν οι διακοπές των Χριστουγέννων, διάστημα κατά το οποίο οι περισσότεροι μαθητές απουσιάζουν και δεν θα ήταν εύκολο να εργαστούν σε ομάδες στο σπίτι, η δραστηριότητα παραλείφθηκε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ Φάση (τέσσερις ομάδες)

Φύλλο Εργασίας 1

Επισκεφθείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας το [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#) και αναζητήστε τη σημασία των λέξεων «εκπαίδευση» και «παιδεία» στα νέα ελληνικά. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και την [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) για να μελετήσετε την εξέλιξη της σημασίας των λέξεων από τα αρχαία ελληνικά. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια ειδικού λεξικού προσπαθήστε να βρείτε λέξεις [ομόρριζες](#) και [συνώνυμες](#) της. Καταγράψτε τις απαντήσεις σας σε λογισμικό παρουσίασης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο εργασίας 2

Επισκεφθείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας το [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#) και αναζητήστε τη σημασία της λέξης «**μόρφωση**» στα νέα ελληνικά. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και την [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) για να μελετήσετε την εξέλιξη της σημασίας των λέξεων από τα αρχαία ελληνικά. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια ειδικού λεξικού προσπαθήστε να βρείτε λέξεις [ομόρριζες](#) και [συνώνυμες](#) της. Καταγράψτε τις απαντήσεις σας σε λογισμικό παρουσίασης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 3

Επισκεφθείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας το [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#) και αναζητήστε τη σημασία της λέξης «αγωγή» στα νέα ελληνικά. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και την [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) για να μελετήσετε την εξέλιξη της σημασίας των λέξεων από τα αρχαία ελληνικά. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια ειδικού λεξικού προσπαθήστε να βρείτε λέξεις [ομόρριζες](#) και [συνώνυμες](#) της. Καταγράψτε τις απαντήσεις σας σε λογισμικό παρουσίασης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο εργασίας 4

Επισκεφθείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας το [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#) και αναζητήστε τη σημασία της λέξης «[καλλιέργεια](#)» στα νέα ελληνικά. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και την [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#) για να μελετήσετε την εξέλιξη της σημασίας των λέξεων από τα αρχαία ελληνικά. Στη συνέχεια, με τη βοήθεια ειδικού λεξικού προσπαθήστε να βρείτε λέξεις [ομόρριζες](#) και [συνώνυμες](#) της. Καταγράψτε τις απαντήσεις σας σε λογισμικό παρουσίασης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Β' Φάση (πέντε Φύλλα Εργασίας)

Φύλλο Εργασίας 1: «Σπαρτιάτες»

1. Αφού συμβουλευθείτε τις ακόλουθες πηγές: [Ξενοφών, «Λακεδαιμονίων Πολιτεία» 2.1-2.5](#) και τα [Παράλληλα Κείμενα](#) από την ιστοσελίδα του «Ελληνικού Πολιτισμού», παρουσιάστε τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης που λάμβαναν τα παιδιά στην αρχαία Σπάρτη. Μπορείτε να λάβετε επίσης υπόψη σας τις πληροφορίες από τα κείμενα [Η Εκπαίδευση στη Σπάρτη και την Κρήτη](#) (το τμήμα από: *Σύμφωνα με το μύθο ο Πέρσης Ανάχαρσις ... έχασε την ευνομία για την οποία τη θαύμαζε ο ελληνικός κόσμος*) και [Η Αγωγή των Νέων](#) (χωρίς να τα αντιγράψετε!).

Στη μελέτη σας μπορούν να σας διευκολύνουν οι ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποιος ήταν υπεύθυνος για την αγωγή των παιδιών στην αρχαία Σπάρτη;
- Με ποιον τρόπο σκληραγωγούνταν τα παιδιά; Για ποιον λόγο γινόταν αυτό;
- Από ποια ηλικία άρχιζε η επίσημη ανατροφή των παιδιών;
- Ποιος ήταν ο γενικός σκοπός της ανατροφής των παιδιών;
- Ποιο ήταν το γενικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης των παιδιών;

Μπορείτε να εμπλουτίσετε την παρουσίασή σας με φωτογραφίες!

2. Υποθέστε ότι είστε έφηβος μαθητής στην αρχαία Αθήνα και έχετε πληροφορηθεί για τον τρόπο εκπαίδευσης των παιδιών στη Σπάρτη. Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που συλλέξατε στην προηγούμενη δραστηριότητα και το κείμενο του σχολικού βιβλίου, δημιουργήστε ένα κείμενο για το ημερολόγιό σας με τη μορφή προσωπικής εξομολόγησης. Σε αυτό θα συγκρίνετε την εκπαίδευση που λαμβάνετε στην πατρίδα σας σε

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

σχέση με αυτή που λαμβάνουν οι νέοι της ηλικίας σας στην Σπάρτη και θα καταγράψετε τις εντυπώσεις σας.

Στην προσπάθειά σας αυτή θα σας φανούν χρήσιμα και τα ακόλουθα κείμενα:

[1], [2].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο Εργασίας 2: «Πέρσες»

1. Αφού συμβουλευθείτε τις ακόλουθες πηγές [Ξενοφών, «Κύρου Παιδεία», 1.2.3-1.2.8](#), [Ηρόδοτος, «Ιστορία», 1 137. 2](#) και [Πλάτων, «Αλκιβιάδης Α'» 120e-122d](#) (το τμήμα από: *Κι όταν γεννηθεί το πρώτο παιδί ... να υποδηλώσουν και τ' άλλα που παρακολουθούν τα προηγούμενα*) σημειώστε τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης των προαιώνιων αντιπάλων των Ελλήνων, των Περσών. Στην αναζήτηση πληροφοριών μπορούν να σας βοηθήσουν οι παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιος ήταν ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης των παιδιών στην Περσία;
- Ποιοι ήταν υπεύθυνοι για την αγωγή των παιδιών;
- Ποιες ηθικές αρχές ήθελαν να καλλιεργήσουν στους νέους της Περσίας μέσω της εκπαίδευσης;
- Ποιο ήταν το γενικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης των παιδιών;
- Ποιοι ήταν υπεύθυνοι για την αγωγή των παιδιών του βασιλιά;
- Ποιο ήταν το περιεχόμενο της εκπαίδευσης των βασιλοπαίδων;

Μπορείτε να εμπλουτίσετε την παρουσίασή σας με φωτογραφίες!

2. Υποθέστε ότι είστε έφηβος μαθητής στην αρχαία Αθήνα και έχετε πληροφορηθεί για το περιεχόμενο της αγωγής των παιδιών στην Περσία. Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που συλλέξατε στην προηγούμενη δραστηριότητα και το κείμενο του σχολικού βιβλίου, δημιουργήστε κείμενο για το ημερολόγιό σας με τη μορφή προσωπικής εξομολόγησης. Σε αυτό θα συγκρίνετε την εκπαίδευση που λαμβάνετε στην πατρίδα σας σε σχέση με αυτή που λαμβάνουν οι νέοι της ηλικίας σας στην Περσία και θα καταγράψετε τις εντυπώσεις σας.

Στην προσπάθειά σας θα σας φανούν χρήσιμα και τα ακόλουθα κείμενα: [1], [2].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Φύλλο Εργασίας 3: «Αθηναίοι»

1. Αξιοποιώντας τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου και το ακόλουθο υλικό [Εκπαίδευση στην κλασική Αθήνα](#) και [Στοιχειώδης και ανώτερη Εκπαίδευση](#), παρουσιάστε τα βασικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης στην αρχαία Αθήνα, εστιάζοντας στα στοιχεία εκείνα που δεν υπήρχαν στο κείμενο της Ενότητας
2. Στην αναζήτησή σας μπορούν να σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις:
Ποιο ήταν το μορφωτικό επίπεδο στην αρχαία Αθήνα; Υπήρχε διαφορά ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες;

- Η εκπαίδευση ήταν ιδιωτική ή δημόσια υπόθεση;
- Τι περιελάμβανε η στοιχειώδης εκπαίδευση;
- Σε ποια αθλήματα ασκούνταν τα παιδιά;
- Ποια μουσικά όργανα μάθαιναν;
- Ποιοι πρόσφεραν ανώτερη εκπαίδευση;
- Ποια αντικείμενα διδάσκονταν στην ανώτερη εκπαίδευση;

Μπορείτε να εμπλουτίσετε την παρουσίασή σας με φωτογραφίες!

2. Να γράψετε μία σελίδα στο ημερολόγιό σας με τη μορφή προσωπικής εξομολόγησης στην οποία θα συγκρίνετε την εκπαίδευση που λάμβαναν οι συνομήλικοί σας μαθητές στην αρχαία Αθήνα με αυτή που λαμβάνετε εσείς στις μέρες μας και θα καταγράφετε τις εντυπώσεις σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο εργασίας 4: «Ιστορικοί»

1. Διαβάστε τα ακόλουθα κείμενα: [Εκπαίδευση στο Βυζάντιο](#) και [Η Ιστορία της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα](#) και παρουσιάστε τους σημαντικούς σταθμούς στην ιστορική εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας στη χώρα μας από το Βυζάντιο έως τη σύγχρονη εποχή. Στην αναζήτησή σας μπορούν να σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πώς ήταν οργανωμένη η εκπαίδευση στο Βυζάντιο;
- Ποιοι είχαν πρόσβαση σε προχωρημένη εκπαίδευση στο Βυζάντιο;
- Ποια ήταν τα βασικά αντικείμενα της εκπαίδευσης στο Βυζάντιο;
- Ποιος ήταν υπεύθυνος για την παροχή εκπαίδευσης κατά την Τουρκοκρατία;
- Ποιες εκπαιδευτικές βαθμίδες υπήρχαν κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας;
- Ποιο ήταν το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στην Τουρκοκρατία;
- Πώς οργανώθηκε το εκπαιδευτικό σύστημα του Ελληνικού Κράτους μετά την ίδρυσή του;

Μπορείτε να εμπλουτίσετε την παρουσίασή σας με φωτογραφίες!

2. Να γράψετε μία σελίδα για το ημερολόγιό σας με τη μορφή προσωπικής εξομολόγησης στην οποία θα καταγράφετε τα εντυπώσεις σας για την εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο εργασίας 5: «Φωτογράφοι»

- 1) Παρατηρήστε την εικονογράφιση του αγγείου (1), (2) (3) και περιγράψτε στους συμμαθητές σας τι απεικονίζει, αξιοποιώντας τις πληροφορίες του σχολικού βιβλίου και αντλώντας υλικό και από [αυτό](#) το κείμενο.
- 2) Εμπλουτίστε την παρουσίασή σας για την εκπαίδευση στην αρχαιότητα με εικόνες από τις ακόλουθες πηγές: (1), (2), (3).
- 3) Περιγράψτε ένα σχολείο παλαιότερης εποχής, αντλώντας πληροφορίες από το παρακάτω [βίντεο](#) και από την αναζήτηση εικόνων στο [διαδίκτυο](#) (ενδεικτική λέξη- κλειδί: «το σχολείο στο χρόνο») και στο [φωτογραφικό αρχείο](#) του Ε.Λ.Ι.Α. (θησαυρός → επιλέγετε *Εκπαίδευση* ή *Σχολεία* → αναζήτηση στα αποτελέσματα για να αναζητήσετε πιο συγκεκριμένες πληροφορίες, πχ αίθουσες, μαθητές, καθηγητές). Να εμπλουτίσετε την παρουσίασή μας με εικόνες που σας έκαναν εντύπωση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ο διαθέσιμος χρόνος, το επίπεδο γνώσεων και η φιλομάθεια των μαθητών είναι παράγοντες που μπορούν να υπαγορεύσουν ποικίλες παραλλαγές του συγκεκριμένου σεναρίου. Με δεδομένο ότι ορισμένες από τις δραστηριότητες του σεναρίου προϋποθέτουν αυξημένες γνωστικές και νοητικές ικανότητες από την πλευρά των μαθητών, ο διδάσκων έχει την ευχέρεια στις συγκεκριμένες περιπτώσεις να εναρμονίσει το υλικό με τις ανάγκες της τάξης του. Αυτό μπορεί να γίνει είτε παρακάμπτοντας τα στοιχεία που θεωρεί ότι θα δυσχεράνουν την πορεία διεκπεραίωσης του σεναρίου είτε επενεργώντας δημιουργικά σε αυτά και προβαίνοντας σε μερικό μετασχηματισμό τους.

Πολλές επιμέρους δραστηριότητες του σεναρίου, οι οποίες αναγκαστικά θίγονται επιδερμικά λόγω έλλειψης χρόνου, θα μπορούσαν να μετατραπούν σε πολύωρο σχέδιο εργασίας (Project), με τη συμβολή και καθηγητών άλλων ειδικοτήτων. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η περίπτωση της ιστορίας της εκπαίδευσης στον δυτικό κόσμο, όπου θα μπορούσαν να εμπλακούν οι καθηγητές ξένων γλωσσών και καλλιτεχνικών, προκειμένου να βοηθήσουν τους μαθητές να προσεγγίσουν σφαιρικά το θέμα. Επιπρόσθετα, οι μαθητές θα μπορούσαν να επισκεφθούν Σχολικά Μουσεία ή Μουσεία Εκπαίδευσης/ Παιδείας, που υπάρχουν αρκετά ανά την επικράτεια, χωρίς ωστόσο παρουσία στο διαδίκτυο (για τον λόγο αυτό, εξάλλου, η εικονική περιήγηση σε αυτά δεν μπόρεσε να ενσωματωθεί σε κάποια από τις δραστηριότητες). Ακολουθεί ένας κατάλογος των σημαντικότερων: Μουσείο Παιδείας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Μουσείο Παιδείας του Εργαστηρίου του Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών, Θρακικό Μουσείο Παιδείας της Εταιρείας Παιδαγωγικών Επιστημών στην Κομοτηνή, Εθνικό Μουσείο Εκπαίδευσης Βέροιας, Εκπαιδευτικό

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μουσείο Χίου, Πανεπιστημιακό Μουσείο Εκπαίδευσης στον Βόλο, Εθνικό Μουσείο Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Σχολικό Μουσείο στην Αμνάτο Ρεθύμνου, Μουσείο Σχολικής Ζωής στα Χανιά, Σχολικό Μουσείο Κέρκυρας και ένα αντίστοιχο στην Ύδρα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η συντάκτρια είχε εκφράσει τις επιφυλάξεις της ως προς την επάρκεια του προβλεπόμενου χρόνου για την πραγματοποίηση του σεναρίου, καθώς η εξοικείωση των μαθητών με ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας, όπως και η ευκαταία ευχέρειά τους στη χρήση Η/Υ, ενδέχεται να μην αποτελούν κεκτημένες δεξιότητες, δεδομένης μάλιστα της πολύ μικρής ηλικίας τους. Επιπρόσθετα, είχε επισημάνει ότι ορισμένες από τις δραστηριότητες του σεναρίου απαιτούν για την προσπέλαση και τη διεκπεραίωσή τους αρκετά υψηλό επίπεδο γνωστικής και νοητικής ωριμότητας από την πλευρά των μαθητών, οπότε ο ρόλος του διδάσκοντος αναδεικνύεται καταλυτικός για την ευέλικτη προσαρμογή που θα οδηγήσει στην απρόσκοπτη εφαρμογή του σεναρίου.

Αυτές οι επιφυλάξεις αποδείχτηκαν ορθές κατά την εφαρμογή του σεναρίου. Όπως διαπιστώθηκε, οι μαθητές δυσκολεύονται αρκετά στην πληκτρολόγηση και τη μορφοποίηση κειμένου. Η ανάγνωση μεγάλων κειμένων από την οθόνη επίσης δεν τους διευκολύνει ιδιαίτερα. Οι σύντομες και πολύ καθοδηγητικές ερωτήσεις τους βοήθησαν τελικά, παρά τα αρχικά παράπονά τους, να εντοπίσουν κάποιες βασικές πληροφορίες και διαπιστώθηκε ότι δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερη δυσκολία στο να απομονώσουν την απάντηση στο κείμενο, αλλά δυσκολεύτηκαν πολύ στην παράφραση των πληροφοριών. Τελικά, πολλές φορές κατέληξαν στην αντιγραφή και επικόλληση ή στην αντιγραφή αυτούσιων αποσπασμάτων στις χειρόγραφες σημειώσεις, τις οποίες μετέφεραν στον υπολογιστή.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το σενάριο απαιτήσε πολύ περισσότερο χρόνο από όσο είχε αρχικά προβλεφθεί, παρόλο που είχε περιοριστεί αισθητά το αριθμός των δραστηριοτήτων και των πηγών, παρόλο που οι μαθητές εργάστηκαν με επιμέλεια και χωρίς άσκοπες καθυστερήσεις, μόλις ξεπέρασαν τις πρώτες απορίες τους. Ένας πρόσθετος λόγος για τον οποίο δεν κατέστη εφικτή η συντομότερη ολοκλήρωση, με αποτέλεσμα την παράλειψη της τελευταίας δραστηριότητας του ήδη συντομευμένου σεναρίου, ήταν η αδυναμία των μαθητών να ολοκληρώσουν τις εργασίες τους στο σπίτι λόγω ενδεχόμενης ασυμβατότητας των προγραμμάτων γραφείου, αφού οι υπολογιστές του σχολείου λειτουργούν με ελεύθερο λογισμικό. Ωστόσο η διδάσκουσα θεώρησε επιτυχημένη την πρώτη απόπειρα του τμήματος αυτού να εφαρμόσει σενάριο με νέες τεχνολογίες, αφού παρά τις δυσκολίες και τις καθυστερήσεις, το αποτέλεσμα των εργασιών ήταν ικανοποιητικό και οι εντυπώσεις των μαθητών θετικές.

Το γεγονός ότι το σενάριο εφαρμόστηκε ανεξάρτητα από το κείμενο από το οποίο αφορμάται, έδωσε στους μαθητές την εντύπωση ότι ασχολούνται με μία δραστηριότητα τελείως άσχετη με το «κανονικό» μάθημα των αρχαίων, χωρίς αυτό να επηρεάζει την προθυμία τους, αφού εργάστηκαν με μεγάλο ενθουσιασμό. Αυτή η διαπίστωση όμως οδηγεί σε προβληματισμούς σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τα αρχαία ως διδακτικό αντικείμενο: η πληθώρα γραμματικών φαινομένων του σχολικού βιβλίου, οι οδηγίες διδασκαλίας που προτρέπουν σε παράλειψη σχεδόν των μισών κειμένων του σχολικού βιβλίου και η πίεση χρόνου που εξωθεί τους διδάσκοντες στον περιορισμό του χρόνου ενασχόλησης ακόμα με τα λιγοστά εναπομείναντα κείμενα, έχει δώσει στους μαθητές την εντύπωση ότι το μάθημα των αρχαίων περιορίζεται στη διδασκαλία γραμματικής και συντακτικού.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bertrand Y. & P. Valois. 2000. "John Dewey". Στο Houssaye, J. (επιμ.). *Δεκαπέντε παιδαγωγοί: Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης* (συλλογικό έργο). Μτφρ. Δ. Καρακατσάνη, επιμέλεια σειράς, Ν. Παπαγεωργίου. Αθήνα: Μεταίχμιο, 166.

Βιγκότσκι, Λ. 2008. *Σκέψη και Γλώσσα*. Μτφρ. Μ. & Α. Ρόδη. Αθήνα: Γνώση.

Böhm, W. 2000. "Maria Montessori". Στο Houssaye, J. (επιμ.). *Δεκαπέντε παιδαγωγοί: Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης* (συλλογικό έργο). Μτφρ. Δ. Καρακατσάνη, επιμέλεια σειράς, Ν. Παπαγεωργίου. Αθήνα: Μεταίχμιο, 189-211.

Bruner, J. S. 1961. "The act of discovery", *Harvard Educational Review* 31, 21-32.

Flacelière, R. 2000 [1970]. *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*. Μτφρ. Γ. Δ. Βανδώρος. Αθήνα: Παπαδήμας.

Ιωαννίδου – Κουτσελίνη, Μ. 1997. *Η εκπαιδευτική πολιτική και το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στην Κύπρο*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Κακριδής, Φ. Ι. 1994. «Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο», *Φιλολόγος* 75, 7-20.

Kolobova K. M. & E. L. Ozereckaia. 1989. *Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα*. Μτφρ. Γ. Ζωίδης. Αθήνα: Παπαδήμας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Κουτσός, Θ. Μ. 2000. *Διδακτική της ιστορίας, Θεωρητική Προσέγγιση, Διδακτικά Μοντέλα*. Θεσσαλονίκης: Ζήτης, 19.
- Μαργου, Η. – Ι. 2009. *Ιστορία της εκπαίδευσης στην αρχαιότητα: Ο ελληνικός κόσμος*. Μτφρ. Β. Σερέτη, επιμέλεια: Ν. Α. Νικολάου. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.
- Μαυρόπουλος, Θ. 1986. «Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών», *Φιλολόγος* 46, 273-285.
- Μπαγάκης, Γ. (επιμ.). 2000. *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Τουρνά, Χ. 2001. «Πρόταση για διαθεματική διδασκαλία της φιλοσοφίας σε ένα πολυτροπικό μαθησιακό περιβάλλον», *Φιλολογική* 77, 67-71.
- Τσάφος, Β. 2004. *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Wertsch, J. V. 1985. *Vygotsky and the social formation of mind*. Cambridge MA: Harvard University Press.
- Χοντολίδου, Ε. 2000. «Παιδαγωγικές αρχές του προγράμματος». Στο Ομάδα έρευνας για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας: Αποστολίδου, Β., Καπλάνη, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.). *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο Σχολείο... Μια νέα πρόταση διδασκαλίας*. Αθήνα: «Τυπωθήτω» – Γ. Δαρδανός, 15-35.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ